

Oponentský posudek bakalářské práce

Michael Šperl: Krajiny Středozeemě z pohledu environmentální estetiky

Posudek vypracoval: Martin Vrabec, Ph.D.

Předkládaná práce zajímavým způsobem aplikuje perspektivu environmentální estetiky na klasiku fantasy-literatury, Tolkienova *Pána prstenů*. Autor nejprve v úvodu ukazuje, že tato perspektiva je v tolkienovském bádání málo rozvinuta, v první kapitole pak v přiměřené šíři představuje environmentální estetiku jakožto (staro)novou odnož filosofické estetiky. Tato kapitola je zpracována hezky, autor volí vhodnou sekundární literaturu a to, že u každé ze tří základních estetických kategorií (krása, vznešeno, malebno) se víceméně drží jen jednoho sekundárního pramene, nepovažuji na úrovni bakalářské práce za problém. K této kapitole mám jen drobné otázky a námitky: 1) Když autor na s. 9 vymezuje environmentální estetiku vůči teorii umění, vypadá to, jako by tyto dvě oblasti vyčerpávaly celé pole estetické zkušenosti. Skutečně mohou být předmětem estetického ocenění jen umělecká díla a krajina jako celek? 2) Za poněkud zbytečné považuji pasáže o kognitivismu a formalismu (s. 9 n.), v analýze Tolkienova díla nejsou nijak využity a nejde ani o nějaké zásadní a nepominutelné jádro environmentální estetiky. 3) Nelze tvrdit, že Kant zakládá obdiv vůči kráse „čistě na racionálních a matematických úvahách“ (s. 14). Jak by se pak totiž estetický postoj lišil od poznání? 4) Autor nevědomky přebírá perspektivu svých anglosaských zdrojů, kdy estetika = anglosaská estetika. Může pak proto např. tvrdit, že „vznešeno se dostává do proudu estetických teorií“ (s. 15) až s překladem díla N. Boileaua do angličtiny atd. Je ovšem třeba dodat, že jindy odstupu od zdrojů schopen je, viz např. jemná distance k interpretacím P. Hoška (s. 48).

Samotná analýza Tolkienova díla (kap. 2 a 3) je na vysoké úrovni, autor v textu nachází vhodné motivy, na nichž dokáže konkretizovat koncepty a kategorie, jež si v první kapitole připravil. Opírá se přitom o velké množství relevantní literatury, mnohé analýzy ovšem svědčí i o vlastní invenci. K těmto dvěma kapitolám mám následující poznámky a námitky: 1) Škoda, že autor v první kapitole více nerozvinul motiv „ztraceného ráje“ (ve skutečnosti zde k němu má jen jednu větu, viz s. 13), v následné literární analýze se totiž ukazuje, že v *Pánovi prstenů* hraje důležitou roli, a nemůžeme se pak bohužel opřít bližší o znalost jednotlivých

podob, v nichž se v (evropských) dějinách a teoriích tento motiv objevoval. 2) Poněkud nejasný mi zůstává vztah mezi základními třemi estetickými kategoriemi (krása, vznešeno, malebno) a čtyřmi způsoby, jimiž dle J. Brisboise příroda zasahuje do děje *Pána prstenů* (s. 43, 45). Je patrné, že ono druhé téma souvisí s motivem, kterému autor, jak se mi zdá, v průběhu práce přikládá čím dál větší důležitost, totiž motivem činné propojenosti přírodního prostředí a jeho obyvatel („[obyvatelé] jsou jak produktem těchto míst, tak je v mnoha případech zároveň silně dotvářejí“ – s. 8). Autor zde vlastně přechází od estetiky jevení se předmětů (či krajin) k literárně-vědnímu tématu utváření děje, jeho aktérů, jeho vnitřní logiky atd. Do naratologické oblasti patří i úvahy o roli ročních dob coby hybatelů děje – s. 47 n. Vztah těchto dvou rovin (estetika fenoménů vs. naratologie) ovšem po mém soudu zůstává nereflektovaný, jako by autor objevil nové téma a nový přístup, který už bohužel nestihl spojit s předchozím.

Předkládaná práce je formulačně a stylisticky na vysoké úrovni, je v ní nezvykle málo překlepů a též formální stránka akademického řemesla (citace, seznam literatury atd.) je zcela v pořádku. Jen ve výjimečných případech dochází k záměně pojmů (např. transcendentální místo transcendentní – s. 28, 53 ad.) či ke kontaminaci angličtinou (např. tváří v tvář vznešené přírodě nezakoušíme „teror“ [s. 15], nýbrž hrůzu a děs). Vyzdvihnout je třeba nadstandardní množství sekundární literatury, která neplní jen ornamentální funkci, ale autor ji dokáže plodně využít.

Z výše řečeného je patrné, že autor plně osvědčil všechny znalosti a dovednosti, které bakalářskou prací osvědčit měl, navrhuji ji proto hodnotit známkou **výborně**.

Na Rybníčku dne 20. 8. 2024.

Martin Vrabec, Ph.D.